

Квасова Ольга Петрівна

кандидат економічних наук, доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

Хіміч Галина Олегівна

методист вищої категорії

Київський національний університет технологій та дизайну

Дегтяр Артем Сергійович

магістрант

Київський національний університет технологій та дизайну

Квасовая Ольга Петровна

кандидат экономических наук, доцент

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Химич Галина Олеговна

методист высшей категории

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Дегтярь Артем Сергеевич

магистрант

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Kvasova O.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Kyiv National University of Technology and Design

Khimich H.

methodologist of the highest category

Kyiv National University of Technology and Design

Degtyar A.

magistrant

Kyiv National University of Technology and Design

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СИСТЕМА

ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ КАК СИСТЕМА

FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF THE SYSTEM

Анотація. У статті досліджено та узагальнено теоретичні засади у сфері фінансово-економічної безпеки підприємства. Проведено аналіз існуючих точок зору щодо трактування змісту поняття «фінансово-економічна безпека», розглянуто сутність поняття «система фінансово-економічної безпеки».

Ключові слова: підприємство, фінансово-економічна безпека, система фінансово-економічної безпеки, елементи системи фінансово-економічної безпеки.

Аннотация. В статье исследованы и обобщены теоретические основы в сфере финансово-экономической безопасности предприятия. Проведен анализ существующих точек зрения относительно трактовки содержания понятия «финансово-экономическая безопасность», рассмотрена сущность понятия «система финансово-экономической безопасности».

Ключевые слова: предприятие, финансово-экономическая безопасность, система финансово-экономической безопасности, элементы системы финансово-экономической безопасности.

Summary. *In article explores and summarizes the theoretical background in finance and economic security. The analysis of existing points of view regarding the interpretation of what constitutes «financial and economic security», the essence of «system of financial and economic security».*

Key words: *enterprise, financial and economic security, the system of financial and economic security, elements of the financial and economic security.*

Однією з основних проблем будь-якої економічної системи є забезпечення її ефективної та стабільної діяльності. Сучасний розвиток економіки України характеризується швидкими змінами факторів внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства, що викликають загрозу його фінансовим інтересам, спричиняють високий рівень фінансових ризиків. Існування ефективної системи фінансово-економічної безпеки, яка забезпечить захист підприємства від загроз є однією із найважливіших умов забезпечення стійкого зростання підприємства та формування позитивних результатів його фінансової діяльності.

Отже, питання забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств на сьогоднішній день є надзвичайно актуальним.

Теоретичні засади фінансово-економічної безпеки підприємств досліджуються у світовій та вітчизняній науковій літературі. Серед зарубіжних науковців варто виділити А. Берл'є, Ю. Є. Благова, Ш. М. Валітова, О. Вільямсона, М. Дженсена, І. В. Меклінга, К. Мерфі, Є. А. Олійникову, Г. Г. Пирогова, Г. Шиназі. Протягом останніх років суттєвий вклад у дослідження зазначеної тематики внесли такі вітчизняні науковці, як: О. В. Ареф'єва, О. І. Барановський, І. О. Бланк, Л. І. Васечко, К. С. Горячева, М. М. Єрмошенко, С. М. Ілляшенко, А. Г. Корбутяк, І. П. Мойсеєнко, Г. А. Пастернак-Таранушенко, І. О. Тарасенко, О. В. Черниш та ін. Незважаючи на популярність категорії «фінансово-економічна безпека», серед науковців існують розбіжності щодо сутності цієї категорії.

Розглянемо існуючий понятійний апарат визначення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Л. І. Васечко вказує на те, що фінансово-економічна безпека підприємства розглядається як один із найважливіших пріоритетів, оскільки виступає основою ефективного управління ресурсами (причому, не лише фінансовими) з метою захисту діяльності вітчизняного суб'єкта господарювання від недобросовісної конкуренції. У свою чергу, її незабезпечення, призведе до таких негативних наслідків, як банкрутство, регрес галузей та, урешті-решт, підлив системи забезпечення існування держави в цілому [2].

Г. А. Пастернак-Таранушенко наголошує на тому, що фінансово-економічна безпека підприємства це захищеність життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, яка забезпечується

адміністрацією і колективом підприємства шляхом реалізації заходів правового, економічного, організаційного інженерно-технічного і соціально-психологічного характеру [10].

На думку С. М. Ілляшенко фінансово-економічна безпека підприємства це стан ефективного використання його ресурсів та існуючих ринкових можливостей, здатний забезпечити попередження внутрішніх і зовнішніх загроз та його тривале виживання, що забезпечує сталий розвиток на ринку відповідно до обраної місії [8].

А. Г. Корбутяк вважає, що фінансово-економічна безпека підприємства це такий стан його економічної системи, який характеризується внутрішньою збалансованістю, стійкістю до негативного впливу будь-яких загроз, високим рівнем адаптованості до мінливих умов зовнішнього середовища та її здатністю забезпечувати на основі реалізації інтересів власників корпоративних прав, інвесторів свій сталий і ефективний розвиток відповідно до стратегічної мети суб'єкта господарювання [5].

Науковці Ю. Г. Лисенко та В. М. Андрієнко фінансово-економічну безпеку підприємства розглядають як кількісно та якісно детермінований рівень його фінансового стану, що забезпечує стабільну можливість захисту його пріоритетних, збалансованих фінансових інтересів від визначених реальних і потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі фінансової політики підприємства [6].

В своїй монографії «Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємництво» М. М. Єрмошенко та К. С. Горячева під фінансово-економічною безпекою підприємства розуміють такий фінансовий стан, який характеризується, по-перше, збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій та послуг, котрі використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи [3].

І. О. Бланк у своїй праці «Управління фінансовою безпекою підприємства» визначає фінансово-економічну безпеку підприємства як кількісно і якісно

детермінований рівень фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього й внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії й створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному й перспективному періодах [1].

На думку О.Л. Трухан фінансово-економічна безпека підприємства трактується одночасно з двох позицій — статичної (як результат діяльності підприємства на певну дату) та динамічної (розвиток підприємства в умовах фінансово-економічної безпеки у короткостроковій та довгостроковій перспективі) [9].

Науковці О.В. Черниш та І.О. Тарасенко визначають фінансово-економічну безпеку підприємства так:

- по-перше, як комплексне поняття, яке інтегрує в собі систему заходів, механізм їх генерування та забезпечення й проявляється через відповідний стан, який характеризується стабільністю, адаптивністю та позитивною динамікою економічної та інших взаємопов'язаних систем підприємства»;
- по-друге, як «рівень захищеності від негативних впливів оточуючого середовища, який досягається за рахунок відповідності фінансового, кадрового, техніко-технологічного та економічного потенціалів стратегічним цілям та завданням підприємства» [13].

У навчальному посібнику «Управління фінансово-економічною безпекою підприємства» І.П. Мойсеєнко надає таке визначення цій категорії: «фінансово-економічна безпека підприємства — це такий його фінансово-економічний стан, який забезпечує захищеність його фінансово-економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз та створює необхідні фінансово-економічні передумови для стійкого розвитку в поточному та довгостроковому періодах» [8].

Враховуючи основні характерні риси економічної та фінансової безпеки, а також узагальнюючи наведені визначення, можна констатувати, що незважаючи на різницю у формулюванні, спільним для авторів є трактування фінансово-економічної безпеки як такої, що відображає рівень фінансового стану підприємства, характеризується стійкістю до внутрішніх та зовнішніх загроз та передбачає найбільш ефективне використання наявних ресурсів підприємства.

Враховуючи наведені погляди фахівців, фінансово-економічну безпеку підприємства правомірно визначати як спроможність протидіяти існуючим небезпекам і загрозам, які прагнуть завдати фінансових збитків або небажано змінити структуру капіталу, або примусово ліквідувати підприємство.

Забезпечення фінансово-економічної безпеки вимагає створення на підприємстві власної системи безпеки, що покликана на своєчасне виявлення та запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам, забезпечення захисту інтересів підприємства та досягнення ним основної мети діяльності. Система фінансово-економічної безпеки підприємства це сукупність взаємопов'язаних елементів, підсистем, фінансових інструментів, методів та заходів, що забезпечують безпеку підприємства та досягнення ним основної мети діяльності.

Основними характеристиками системи фінансово-економічної безпеки підприємства є:

- *Унікальність*. Система фінансово-економічної безпеки не може бути однаковою в різних підприємствах, установах чи організаціях. Її унікальність залежить від спеціалізації та структури виробничої діяльності та промислового потенціалу, місця суб'єкта господарювання на ринку, кваліфікації та дисциплінованості кадрів тощо.
- *Самостійність*. Система фінансово-економічної безпеки окремого підприємства є відносно самостійною й відособленою по відношенню до аналогічних систем безпеки інших суб'єктів підприємницької діяльності, у той же час, система фінансово-економічної безпеки підприємства — це складний елемент фінансово-економічної безпеки регіону, галузі, держави.
- *Комплексність*. Система фінансово-економічної безпеки підприємства може бути тільки комплексною. Її забезпечення тісно пов'язано з рівнем забезпечення науково-технічної, кадрової, екологічної, інформаційної, фізичної безпеки та інших.
- *Динамічність*. Полягає у забезпеченні можливостей швидкої зміни послідовності дій та стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки при зміні факторів та умов фінансового середовища підприємства.
- *Ефективність*. Ефективне забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства можливе за умов, коли вибір та застосування сил, засобів та охоронних заходів здійснюється на основі детально продуманої концепції.

Метою системи фінансово-економічної безпеки підприємства повинне бути своєчасне виявлення та запобігання всіх можливих загроз для забезпечення фінансової стійкості та економічного розвитку підприємства. Таким чином, для того, щоб попереджати загрози та, в разі крайньої потреби, ліквідувати наслідки їх дії, система фінансово-економічної безпеки повинна містити в собі всі перераховані складові.

Система фінансово-економічної безпеки підприємства як і будь-яка інша система має свої складові елементи, такі як об'єкт та суб'єкт фінансово-еконо-

мічної безпеки, механізм забезпечення безпеки, а також практичні дії щодо забезпечення безпеки.

До суб'єктів системи можна віднести осіб, підрозділи, служби, органи, установи, міністерства та відомства, які безпосередньо забезпечують фінансово-економічну безпеку підприємства [12].

Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства повинен формуватися через систему управління фінансовими відносинами шляхом використання певних принципів, фінансових важелів, інструментів, фінансових методів, правового та інформаційного забезпечення, за допомогою фінансових досліджень, що дозволяють досягти основні цілі підприємства [7].

Політикою забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства варто вважати комплекс заходів, які мають економічну та правову природу і спрямовані на досягнення та підтримку безпечного стану життєздатності підприємства, що здійснюються відповідно до стратегічного плану його розвитку.

Об'єктом системи безпеки є все те, на що спрямовані зусилля щодо її забезпечення, а саме: інформація, персонал, сукупність майнових і немайнових прав та

економічних інтересів підприємства, трансформація стану яких призводить до зміни рівня його фінансово-економічної безпеки.

Основними завданнями системи фінансово-економічної безпеки підприємства є: захист законних прав і інтересів підприємства і його співробітників; збір, аналіз, оцінка даних і прогнозування можливих ситуацій; вивчення партнерів, клієнтів, конкурентів, кандидатів на роботу; виявлення, попередження і припинення можливої протиправної та іншої негативної діяльності співробітників підприємства на шкоду його безпеці; забезпечення збереження матеріальних цінностей і інформації; отримання необхідної інформації для розробки найбільш оптимальних управлінських рішень з питань стратегії і тактики фінансово-економічної діяльності компанії тощо [11].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку українських підприємств першочерговим завданням менеджменту є формування дієвої системи фінансово-економічної безпеки підприємств, що має охоплювати питання діагностики, вибору оптимальних фінансових важелів та методів, а також обов'язковий контроль за фінансово-економічною діяльністю підприємства.

Література

1. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. — К.: Ника-Центр Эльга, 2001. — 528 с.
2. Васечко Л. І. Огляд понятійного апарату фінансово-економічної безпеки підприємства / Л. І. Васечко // Формування ринкових відносин в Україні. — 2012. — № 9. — С. 115–118.
3. Єрмошенко М. М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємництво: монографія / М. М. Єрмошенко, К. С. Горячева. — К.: НАУ, 2010. — 232 с.
4. Ильяшенко С. Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С. Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. — 2003. — № 3. — С. 12–19.
5. Корбутяк А. Г. Взаємозв'язок економічної безпеки держави та підприємства / А. Г. Корбутяк // Матеріали ювілейної міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні виміри розвитку економіки в умовах глобалізації». — 15 жовтня 2014 р. — Чернівці, 2014. — С. 58–61.
6. Корпоративное управление крупным промышленным комплексом / Ю. Г. Лысенко, В. Н. Андриенко, Т. Ю. Беликова и др.; под. общ. ред. Ю. Г. Лысенко, В. Н. Андриенко. — Донецк: Юго-Восток, ЛТД, 2003. — 327 с.
7. Лавров Ю. В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства / Ю. В. Лавров // Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2010. — № 29. — С. 127–130.
8. Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. — Львів, 2011. — 380 с.
9. Трухан О. Л. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами / О. Л. Трухан // Вісник Хмельницького національного університету / Економічні науки. — 2010. — № 1. — Т. 2. — С. 29–35.
10. Пастернак-Таранушенко Г. Економічна безпека підприємства в умовах ринку / Г. Пастернак-Таранушенко, Г. Лобза // Вісник НАН України. — 1994. — № 7–8. — С. 109–115.
11. Черевко О. В. Принципи управління фінансовою безпекою підприємства [Електронний ресурс] / О. В. Черевко // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=33>
12. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич та ін. [за ред. Т. Г. Васильціва]. — Львів, 2012. — 386 с.
13. Черниш О. В., Тарасенко І. О. Фінансова безпека підприємства в умовах кризового середовища / О. В. Черниш, І. О. Тарасенко // Вісник Хмельницького національного університету. — 2009. — № 3. — Т. 2. — С. 117–119.